

LA MATARONETA, UNA ARCÀDIA MARINERA

M. Encarnació Soler i Alomà

El 1992 vaig recuperar el llegat filmogràfic del cineasta mataroní Enric Fité i Sala que conservava el seu nebot Benet Fité i Novellas i vaig portar-lo a l'Arxiu de la Filmoteca de Catalunya per a la seva conservació. Vaig visionar i catalogar tots els films, els coneguts com la mítica *Porta closa*, però també molts documentals i reportatges de tipus familiars.

Una pel·lícula em va cridar l'atenció. Portava per títol *Fiesta Mayor en La Mataroneta*. De seguida vaig intentar saber quin barri era aquell, que no coneixia. Només vaig trobar un article de Pol Ducable publicat al llibre *Els gegants i figures festives a Mataró*,¹ on es parlava dels gegants d'aquell barri, que havia estat ubicat al passeig del Callao, tocant al Centre de Natació i la drassana Alsina.

La meua recerca va començar per intentar datar els inicis d'aquest barri, conèixer la seva història i per què i quan va desaparèixer, com es generà aquesta comunitat estiuenca i com es passà de l'etapa dels banys de mar a aquesta comunió amb el mar, tal com es despenia de la pel·lícula.

ELS PRIMERS BALNEARIS

A mitjan segle XIX, Mataró comença a mirar la seva platja i el mar com un lloc no sols de comerç, amb la pesca, sinó també d'esbarjo i salut. La geografia de la ciutat, amb un ampli passeig marítim que s'inicia a la riera de Sant Simó i arriba fins, llavors, l'estació de ferrocarril, oferirà moltes i variades possibilitats als mataronins per a gaudir-ne segons la seva economia.

Però el mar no sempre es veia com un espai saludable. El 1883, apareixen a la premsa recomanacions per a prendre els banys a la platja, des de posicions mèdiques. El mar era vist com un medi curatiu més que lloc d'esbarjo. A la publicació *El Semanario Mataronés* ho explica l'article "Baños de mar": *Llegada es ya la época en que se animan nuestras risueñas playas con el bullicioso espectáculo de los que buscan un paliativo á los ardores del verano o un eficaz remedio a sus dolencias*. L'article continuava indicant la millor franja horària per a prendre els banys i també com prendre'ls: *La duración de los baños de mar varia con la edad de los individuos. Para los niños es un termino entre los tres á seis minutos, para los adultos de quince a veinte minutos. ...//... A no ser por prescripción facultativa y con un plan curativo determinado, es indispensable abstenerse de tomar mas de un baño*.² Acabava l'article rebutjant la idea que els banys de mar eren debilitants, i defensava el seu ús terapèutic en infants.

Era adequat anar a la platja a prendre els banys, però calia equipar-se amb una vestimenta adequada, com veiem a l'anunci inserit al diari *El Semanario de Mataró*, el juliol de 1883³

ESTACION VERANIEGA.

Acercándose la época de las expediciones á baños, á la campiña, etc., etc., y siendo por tanto imprescindible á las señoras proveerse de ropa para todo uso, las señoras Tort hermanas participan á su numerosa y escogida clientela tener á su disposición el abundante surtido de su especialidad, donde, al par de los mas superiores artículos en clase y precios, hallarán camisas de hilo bordadas y cosidas á mano, desde 36 reales una, enaguas con tira bordada, desde 16 reales, pantalones con tira y entredós bordado, desde 12 reales, chambras con tira bordada, desde 10 reales, matinées de brillantina con tira bordada, desde 30 reales, todo confeccionado con el buen gusto que distingue á esta casa.

Además hay un gran surtido de

Cajas con equipo completo para novias, desde 500 rs.-Canastillas id. para recién nacido, desde 500 id.-Capas para bautizo de merino bordado, desde 100 id.-Vestiditos para id. desde 100 id.-Gorras para id. desde 20 id.-Baberitos, desde 2 id. y toda clase de trajecitos para niños confeccionados y á medida, de todas clases y precios.

TORT, Hermanas.

Proveedoras de la Real Casa.--Calle de Fernando VII, núm.º 39, 1.º--Barcelona.

Anunci a *El Semanario de Mataró*. 17 de juny 1883

La competència de localitats maresmenques, Caldes d'Estrac, Argentona, on hi havia instal·lacions de banys que tenien gran èxit i aportaven una mica de *glamour* a aquestes viles, l'estiueig, l'alt rang a Llavaneres, feien que Mataró veiés en aquestes una imatge a copiar.

A les dècades de 1880-90, apareixeran a les nostres platges els primers balnearis per a prendre les aigües, dolces o de mar: els banys d'en Colom, d'en Joan, el Gran Balneario Mataronés, i, al segle XX, els banys d'en Teys, d'en Josep Illa... que eren de pagament, per deixar-hi la roba personal, prendre els banys "pila y oleaje", dins banyeres -piles- o més endavant, al mar, protegits per carbasses i cinturons de suros, i agafats a cables, subjectats a banda i banda de l'espai de dins mar que ocupaven els balnearis.

El día de San Pedro quedaron instalados en nuestras playas los elegantes y decentes barracones para baños. Lo hacemos público para las personas de buen gusto y sobretodo de los forasteros que al pasar con el tren por junto á dichos baños, podran admirar estos monumentos dignos de nuestra ciudad.⁴

Les barraques de bany, molt senzilles, aniran essent substituïdes pels balnearis més o menys luxosos, també de pagament. Els primers dels quals es té notícia són els Banys Colom, davant l'estació de ferrocarrils MZA, que funcionà el 1887.

Així escrivia el 1889 el Dr. Antoni Franquesa i Sivilla la seva opinió sobre els banys de mar:

Cada año es mayor la afición de los habitantes de esta ciudad á tomar baños de mar, práctica sumamente loable en una población como esta, donde abunda el escrofulismo.

A medida que ha aumentado aquella afición, se han perfeccionado los establecimientos destinados á ese objeto, en tanto, que desde este año, al lado de los feos y pequeños barracones construidos con esteras y mal amueblados con trastos viejos y sucios, se levanta un magnífico balneario de madera pintada, espacioso, elegante, con todas las comodidades que pueda apetecer el público.⁵

El balneari que ell esmenta com *feos barracones*, es refereix als banys Joan, el primer que va funcionar, certament molt migrat de recursos i molt senzill, i el nou, el Gran Balneario Mataronés, dissenyat per Emili Cabanyes -llavors arquitecte municipal-, amb més condicions es refereix al primer i més luxós, construït el 1888 a benefici del "Santo Hospital". La premsa local descriu la seva inauguració, amb molta gent però sense incidents:

El Domingo, según teníamos anunciado, tuvo lugar la bendición del “Gran Balneario Mataronés” A las 6 empezó á acudir grande y escogida concurrencia a los baños y a las 7 de la tarde estaba ya totalment atestado, sin producirse, sin embargo, el menor desorden. La música dispuesta en un tablado construido al efecto en la sección de señoras, interpretó escogidas piezas... El Rvdo. Dr. Castellá seguido del acólito y acompañado de la Junta del Balneario, bendijo los principales departamentos, que estaban algunos de ellos sin terminar.

Con respecto á las condiciones de este establecimiento de baños, nada tendríamos que decir, á no ser, relativamente á su situación, que no nos parece muy acertada, por estar contiguo á la abertura de desagüe de la cloaca de la calle de San Antonio, y si bien el agua de mar destruye los elementos sépticos de las aguas dulces, creemos que la proximidad es tal, que según el viento reinante apenas hay tiempo para que el mar haya ejercido su acción sobre aquellas aguas sucias y anular del todo la influencia que puedan ejercer sobre los bañistas.⁶

L’abocament d’aigües residuals directament al mar, sense depuració, originava no poques molèsties. No serà fins al 1894 que el Negociat de l’Eixample de l’Ajuntament proposa fer el clavegueram dels carrers Jordi Joan, Callao, Colon i Racó de Sant Pere. L’arquitecte municipal era Josep Puig i Cadafalch.

Como apéndice, hacemos constar que en Mataró no hay más establecimiento balneario de agua dulce que uno contiguo al Hospital, sólo abierto el verano, con escasísimas condiciones higiénicas, tanto por su proximidad al establecimiento benéfico citado, como por el material de construcción de las pilas, que siendo de ladrillo, aunque barnizado, difícilmente permiten la limpieza tan rigurosa como debiera ser en construcciones de esa índole.⁷

El 1891, s’instal·len els “Baños Nuevos de la Virgen del Carmen”, al passeig del Callao, front a la Fàbrica del Gas. El 1926 Manuel Soler Blanchart presenta la seva petició per a instal·lar uns magnífics banys davant de la Fàbrica del Gas, al Callao.⁸

Banys Manuel Soler Blanchart, 1926. ACM-Aj Mataró. AB-0011-31

Mentre, Alvar Teis Costa i Josep Illa Aromí presenten llurs peticions per a instal·lar les seves barraques de banys entre el carrer Sant Antoni i Sant Francesc de Paula.

LAS BARRAQUES PARTICULARS

Als anys 20, comença a haver-hi un altre tipus d'instal·lacions a la platja: les barraques particulars. No sols es demanaven per a guardar els efectes personals durant el bany, sinó també per als ormeigs de pesca, ja que era força la gent que pescava per tal d'obtenir peix per al seu consum, a més de guardar-hi les barques d'esplai, els patins i balandres. La instal·lació de barraques de bany era habitual a la platja mataronina. Calia fer una petició a dues instàncies: a l'Ajuntament i pagar un impost, que variava segons les mides de la barraca, com també a la Ajudantia de la Comandància de Marina que, per la *Ley de Costas y Playas*, amb les servituds establertes de distància de la ribera i l'accés públic a la platja, havia de controlar tot el que fes referència al litoral. La *Gaceta de Madrid*, el 1928, publicava a dita Llei, la norma sobre la instal·lació de barraques o construccions estacionals al Capítol VI, article 35:

El permiso para levantar barracas o Construcciones estacionales con destino a baños, de carácter temporal. Se concederá por los Gobernadores en las capitales marítimas, y en los demás pueblos por los Alcaldes, de acuerdo con las Autoridad de Marina, cuando dichas Construcciones hayan de hacerse fuera del Puerto, y de acuerdo con dicha Autoridad de Marina y el Ingeniero Jefe, cuando sea en el interior del puerto.⁹

A més, havia de gaudir del vistiplau de la Confraria de Pescadors, ja que les platges llavors tenien una forta ocupació de les barques de pescadors, del Rotllo, i altres instal·lacions de la Confraria. El temps d'estada era des d'abril/maig fins al setembre, quan s'havia de desmuntar tot i deixar la platja altre cop neta i expedita. Però això no sempre es complia: començaren a haver-hi particulars que demanaven que les seves barraques romanguessin a lloc sense desmuntar-les.

A l'Arxiu Comarcal i Arxiu Municipal, hi ha conservats els expedients de peticions a l'Ajuntament des de 1920 a 1942, el darrer, fins a un total de 92, al llarg d'aquests anys. Devien ser moltes més, perquè en algunes sol·licituds alguns peticionaris detallen que volen instal·lar-se entre, o al costat de la caseta de determinada persona i no es troben aquests entre els expedients conservats. Els banyistes demanaven unes zones concretes per a instal·lar-hi: la "Carga", la Kabila – entre el carrer Cooperativa i l'Estació, davant l'estació de ferrocarril-, i davant la Fàbrica del Gas, al Passeig del Callao. Cal tenir present que llavors no hi havia la carretera N-II i el ferrocarril es desviava des de Sant Simó cap a l'interior darrera les cases de l'Havana, pel carrer de Sant Felicià. Tot era una immensa extensió ocupada per les hortes, la més gran i propera, de Can Sala. Entre aquestes, hi havia un desguàs – una claveguera a cel obert- que passava just entre les cases del Callao i la primera casa de La Mataroneta. Aquest desguàs serviria per a abastir aigua de rec a les hortes i jardins que anaren posant tant els residents del Callao com els estiuejants fixos.

La primera acció de l'Ajuntament per a establir una normativa per a la instal·lació de barraques, la realitza el 1936, essent alcalde Salvador Cruixent i Rovira. El 29 de febrer de 1936, l'enginyer d'Obres Públiques, del Negociat de Ports, envia a l'Ajuntament un requeriment per tal de prendre mesures per a les casetes de bany instal·lades a la platja sense permís de ningú:

A los efectos de legalizar las Construcciones establecidas sin la debida autorización administrativa, referentes a instalación de barracas o construcciones estacionales con destino a baños, en la zona marítimo-terrestres de ese término municipal, cuya facultad de otorgar los permisos corresponde a la Autoridad de V., como delegada de Obras Públicas, les significo la conveniencia de anunciar por editor expuesto al público en esa Alcaldía y por avisos a los interesados que cuantas personas tengan instaladas en la zona marítimo-terrestre Construcciones destinadas a baños o Servicios en relación con los mismos, deberán presentar en esa Alcaldía, antes del próximo mes de abril, instancia

solicitando la renovación del permiso correspondiente a la próxima estación; a cuya instancia se acompañará una breve memoria y plano o croquis acotado de la planta de construcción, que dé idea del objeto y sistema de construcción de la obra, tal como se preceptúan los artículos 35 de la Ley de Puertos y 64 del Reglamento para su ejecución. Barcelona 29 de febrero de 1936. El Ingeniero Jefe.¹⁰

El 5 de març de 1936, l'alcalde Cruxent publica un edicte en el qual es reclama als peticionaris les condicions que demanava l'enginyer. D'aquest any, hi ha només dos expedients presentats: els dels senyors Corbella i Niubó.

NAIXEMENT DE LA MATARONETA

Seleccionant les peticions de barraques de les persones que demanaven instal·lar-se al passeig del Callao, el primer expedient que trobem és de Sebastià Salomó i Miralles, del 1920, que demana permís a l'Ajuntament per a instal·lar una barraca al Callao. Exposa ...//.. *que posee una embarcación y desea guardarla convenientemente en la playa por lo cual interesa obtener de su V.E autorización para ocupar y cercar con encañizado o bien con estacas de madera una extensión de terreno en dicho lugar, entre la orilla del mar y el límite más próximo a ella del Paseo del Callao, emplazado en el límite oriente de la porción ocupada, frente a la fábrica del gas por D. Juan Alsina que tiene instalado un taller de reparación de barcas.* Signa la petició el 15 de desembre de 1920. Li és concedit, però, al cap de dos anys, l'Ajuntament li envia una notificació fent-li avinent que la parcel·la concedida està en un estat d'abandó inexplicable. Diversos veïns demanen ocupar l'espai per a fer-hi una caseta. Vist que no ha pagat el cànon corresponent des del 1922 al 1924, l'Ajuntament li retira la concessió de l'espai que ocupava entre el taller Alsina i la parcel·la d'Arturo Gnauck.¹¹

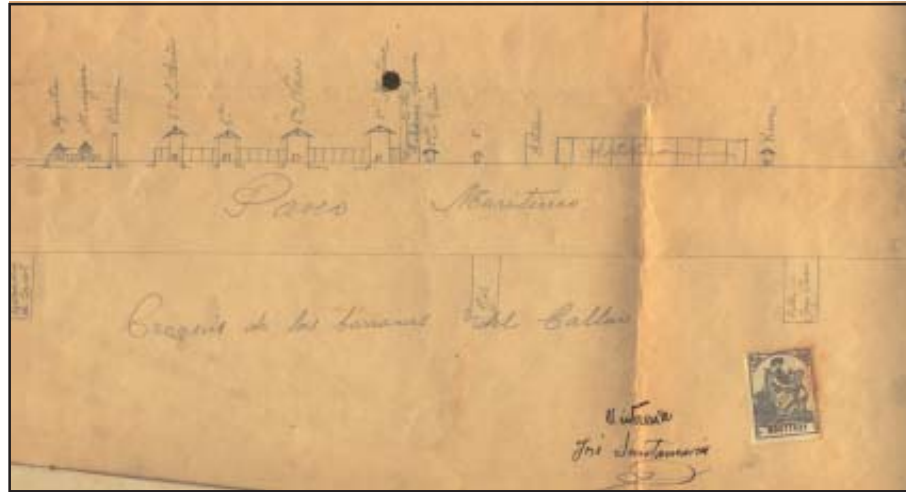
Artur Gnauck Martín s'hi havia instal·lat el 1922, després que l'Ajuntament li concedís el permís. Al·lega les mateixes necessitats que Salomó: que té una barca d'esbarjo, estris de pesca i vol tenir-los tancats en una caseta. El 12 de febrer de 1925, demana ampliar l'espai de la seva parcel·la. Estava situada en línia a continuació de la de Joan Delhort, la de Llorenç Cruxent, la seva, la d'Antoni Latorre, la d'Emili Mañach, Marcel·lí Agustí i Joan Alsina, la drassana. Antoni Latorre la tenia adjudicada però no l'havia utilitzat. Per aquest motiu, Gnauck demana unir la seva parcel·la amb aquesta després que aquell signés la renúncia voluntària.

Un altre usuari de la dècada dels anys vint fou Agustí Estallé Barrera, que era jornal·ler. Demana situar la barraca al costat de la del Sr. Masegué i front el Tir Nacional, que tenia el seu camp d'entrenament a la platja, en aquesta zona. Presenta la instància el 9 de juny de 1926, però li signa Josep Vidal, perquè ell no sap escriure. En el plànol que presenta, s'hi veu ja la caseta de Lluís Tuñí, l'única que era d'obra i la que amb els anys serà coneguda com la "torre d'en Tuñí".¹²

Aquest petit nucli seria l'embrió de La Mataroneta. La conformaran en Sebastià Salomó, Artur Gnauck, Agustí Estallé, R. Masegué, Joan Delhort, Llorenç Cruxent, Antoni Latorre, Emili Mañach, Marcel·lí Agustí, Manuel Soler Blanchart, Ausencio Gómez i Josep Fàbregas de Caralt. Totes les casetes, estaran alineades al Passeig del Callao, entre les cases d'aquest barri i la drassana Alsina, i davant el Centre de Natació.

Just aquests anys es quan es funda el Club Natació Mataró, el 24 d'octubre de 1920. Entre la llista de fundadors, hi trobem persones que tenien o tindran caseta de bany en aquesta zona –més endavant, La Mataroneta– com els germans Gnauck, Antoni Cabot, Miquel Roca, Manuel Cuadrada, els Caralt...¹³

1931. Plànol de La Mataroneta, de José Santamaría.
ACM-Aj Mataró.
AB-0012-24

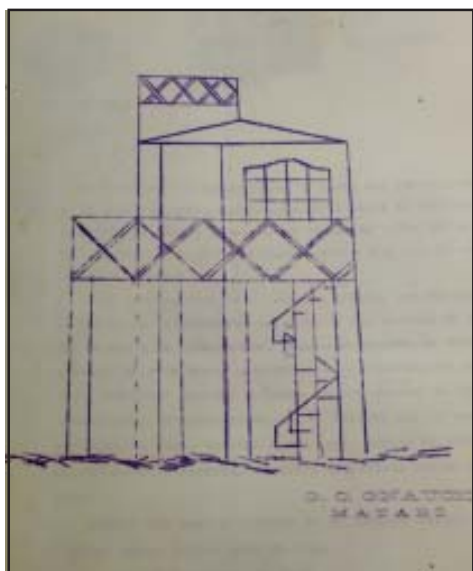

Així doncs, des del 1920 trobem persones que demanen una zona concreta que amb el temps es reconeixeran com a barri amb personalitat pròpia i per al qual adoptaran

el nom de La Mataroneta. A les peticions que presenten a l'Ajuntament, encara que expressades de diferent manera, tots esmenten el mateix lloc geogràfic: El Callao, al final del Passeig Marítim, enfront la Fàbrica del Gas. Molts demanen estar al costat de persones que ja coneixen. Alguns pocs, ampliar la barraca que ja tenen. És curiós que a ningú no li importa que hi hagi una claveguera a cel obert, a manera de riera. Resumint, el denominador comú és que tots demanen aquest indret.

ANY	NOM	LLOC QUE DEMANA
1920	SALOMÓ MIRALLES, SEBASTIÀ	El Callao, entre Sr. Alsina i Gnauck
1922	GNAUCK MARTÍN, ARTURO	El Callao, al costat del Sr. Cruixent i Latorre
1925	GNAUCK MARTÍN, ARTURO	Ampliació de la parcel·la d'El Callao.
1926	ESTALLÉ BARRERA, AGUSTÍ	El Callao, al costat del Sr. Masegué
1926	SOLER BLANCHART, MANUEL	Davant la drassana Alsina- Fàbrica del Gas
1926	AGUSTÍ I FONT, MARCELINO	Tenia la caseta entre la drassana Alsina i el Sr. Mañach. Renúncia i la ven al Sr. Surià.
1929	GÓMEZ DíEZ, AUSENCIO	No diu lloc però especifica que no molestarà les embarcacions pesqueres.
1929	FÀBREGAS DE CARALT, JOSÉ	El que li designin.
1930	VICENS ROSELL, CLETO	Al mateix lloc que la tenia autoritzada.
1930	FIGUERAS MASOLIER, LORENZO	Davant la Fàbrica del Gas, entre aquesta i Jordi Joan.
1930	VIDIELLA I MORATÓ, EUSEBI	Al costat del desguàs d'El Callao
1931	GNAUCK, GUSTAVO C.	Reforma de la caseta del seu germà Artur al Callao
1931	SANTAMARIA LLORENÇ, JOSEP M.	El Callao
1931	LLADÓ GENISANS, ANTONI	Passat el pont de desguàs del Passeig del Callao
1931	FIGUERAS MASOLIER, LORENZO	Entre el quiosc de begudes i drassana Alsina
1932	CUADRADA GALLIFA, LLUIS	Part baixa del Passeig Marítim
1932	MARTINEZ CANELLAS, JOAN	El Callao, lloc ocupat abans per les calderes Súrria i altra ferramenta.
1932	VIDIELLA I MORATÓ, EUSEBI	Entre les casetes d'en Clavell i Castellà, després de la claveguera.
1932	CULLELL MARRULL, FRANCESC	A la part baixa del Passeig Marítim, front la Fàbrica del Gas.
1932	ESTREMS BORRELL, JOSEP	A la part baixa del Passeig del Callao
1932	MARTÍNEZ CANELLAS, JOSEP	Al Passeig Marítim, entre la claveguera del Callao i Taller Alsina
1932	RAMOS FORNAGUERA, JOAN	Davant del dipòsit del Gas
1932	ROS PLANELL, MATEO	Davant el Callao, el Tir Nacional. Demana una segona casa.
1932	VILERT I POU, JOAN	Davant el terreny del Sr. Gnauck, al Callao

1933	JULIÀ DE CARALT, ENRIC	A la platja del Callao, després de la claveguera
1933	FULLADOSA BERTRAN, FRANCESC	Tros comprès enfront el Passeig del Callao
1933	GINABREDA, JOSEP	Davant part baixa del Passeig Marítim
1933	BATLLE MASDEU, JAUME	El Callao
1933	PLANS VILA, GABRIEL	A la platja front del Callao
1933	VILAR OLIVA, FRANCESC	Davant el Passeig del Callao
1934	GARCIA LÓPEZ, SIXTE	Ja té una barraca al Callao i demana ampliació per dret d'ocupació.
1934	LLORENÇ CASELLAS, ANDREU	Enfront el Callao
1935	BALAGUER JUAN, JOAQUIM	El Callao
1935	GIRABAL ROY, SALVADOR	El Callao
1935	DOMÍNGUEZ BARBERÀ, FÈLIX	Costat del Callao
1935	MARTÍNEZ LANDÁZURI, RICARD	Prop del Club Natació
1936	CORBELLA ESTAÑ, FRANCISCO	Davant el Tir Nacional
1936	NIUBÒ CUNILL, JULI	Enfront el Tir Nacional, davant el Callao.

Les casetes de bany eren totes més o menys igual: de pocs metres i alçària, de fusta pintada de colors clars i desmuntables. Però no totes es desmuntaren. A l'esmentada zona del Callao, aquest nucli de casetes augmentarà notablement des dels inicis de la dècada dels anys trenta fins a l'esclat de la Guerra Civil.

Plànol de la caseta de Gustau C. Gnauck , 1931.
ACM - Aj Mataró- AB-0012-36

LA VIDA A LA MATARONETA

El 1934, es troba la primera referència al diari *La Vanguardia*: *El grupo o colònia de casetas de baño conocido como “La Mataroneta” celebró su fiesta anual. (...) Tanto la verbena como los diferentes actos celebrados transcurrieron con alegría y buen humor. La “toya” fue adquirida por la cantidad de 100 pesetas. El producto neto de dichos festejos fue destinado a la subscripción pro hospitales.*¹⁴ Com es constata, ja era un grup que era conegut per la seva activitat, no només era un lloc per passar el dia.

El 1935, el mateix diari publicava aquesta nota: *El barrio de bañistas de nuestra playa, conocido como “La Mataroneta” ha hecho público su programa de fiesta mayor que se celebrará los próximos 28, 29 y 30 de los corrientes. Entre los festejos anunciados, son de mencionar tres bailes, con la elección de “Senyoreta Mataroneta”, una cena a la americana y distintas pruebas atléticas.*¹⁵ Una de les activitats atlètiques a les quals es refereix era la natació, la navegació amb patins de vela, la pesca i també el waterpolo. Van arribar amb el seu propi equip que s'enfrontava a rivals en competicions que es feien al mar, delimitant l'espai amb barques, un exercici certament dur.

Una altra nota, de 2 de juliol, explicava com havien anat les festes: *En el barrio marítimo llamado “La Mataroneta”, dieron comienzo anoche los festejos de su fiesta mayor, con gran brillantez y numerosa concurrencia. A las diez, celebróse la anunciada Cena a la Americana y, terminando el ágape, continuó el baile, proclamándose según se*

había anunciado “Miss Mataroneta”. Resultó elegida la señorita Maria Rosa Puig a quién, además de la correspondiente banda y de un delicado “bouquet” se le regaló un precioso mantón de Manila. Hoy y mañana seguirán las fiestas en tan popular barriada.¹⁶ L’esmentada “cena a la americana”, segons explicacions de la senyora Paquita Roure, consistia a fer que cadascú portava el que volia i ho compartien. Però certament, el nom quedava d’allò més bé escrit a la premsa i li donava un toc de modernitat.

En aquesta fotografia, cedida per Teresa Bruguera, en la qual es veu na Rosa Molins, asseguda davant la barraca de La Mataroneta, ocupada per la família Martínez, al fons, a la paret, es veu un cartell on es llegeix:

*Hola,
Homes i dones!
Entreu
Mengeu
Canteu
Que d’aquí
Cent anys
ja callareu.*

Rosa Molins a la
Mataroneta. 1964.
Foto cedida per
Teresa Bruguera

Caseta de Joan Martínez Cañellas. c.1940.
Foto cedida per Teresa Bruguera

Aquesta seria una característica que impregnà l’esperit dels que integraren aquest nucli: Bon humor, ganes d’esbarjo i de llibertat, lluny de l’encotillament de la servitud de la societat i de les normes dels banys. Era un grup humà que se sentia com en una mena d’Arcàdia, aquell país imaginari creat i descrit per diversos poetes i artistes on regna la felicitat, la senzillesa i la pau, en un ambient idíl·lic habitat per pastors que viuen en comunió amb la natura. Evidentment, aquí no hi havia pastors, però sí persones que gaudien del mar, de nedar, de pescar, de navegar amb petites embarcacions i deslliurats de les vestimentes habituals.

La composició social era variada, però comptava entre els seus membres amb persones d’un alt nivell cultural. Per identificar-se amb quelcom que fos un distintiu de la seva pertinença a un grup, els va fer decidir a cercar un nom: La Mataroneta, emulant el nom de La Barceloneta. Després de la Guerra Civil, la composició social canviaria i els usuaris serien principalment persones de situació acomodada de la ciutat.

La comunitat celebrava la seva festa major per Sant Pere, la seva parròquia era l’ermita de Sant Simó. Anys després, es canvia aquesta data i la festa major tindria lloc el dia de la Mare de Déu del Carme, el juliol.

El 1936, després de l’inici de la Guerra Civil, el govern municipal donà ordre de desmuntar les barraques de bany. Estaven situades en línia enfront del mar i podien suposar un perill. El 24 de març de 1937, al diari *Llibertat*, publicà en portada un article titulat: *Elogi i enyor de les casetes de bany* on parla del record de vivències que es generaren al voltant d’aquestes casetes i la seva gent, les penyes:

Ara no ens planyem de les desgràcies de la guerra, sinó de certa desgràcia culpa de la guerra. Qui podia, donà ordre de retirar totes les casetes de bany de la platja. Els propietaris, conscients de l’hora present, les retiraren Tots els cercaren un retir- principalment escolliren

golfes fosques i poc ventilades- i algú que no té espai sobrer, ni agraeix els serveis a les fustes històriques, destruí tot l'embalum de les casetes de colors, tan alegres, tan d'envelat, tan poqueta cosa. Mereixen pel que han estat, un glossari, un elogi, una petita recordança.¹⁷

L'article repassa l'activitat social que hi havia als nuclis de casetes de bany, citant "La Crema", la "Penya Popeye" i moltes altres que s'aplegaven en grups a la platja: *S'hi trobaven des d'un parat a un parat per tenir una armilla plena*, que indica la variada composició social que hi havia. Es jugava a cartes, es feien cargolades i arrossos, s'hi feien partits de futbol *descalços i despullats...*

Les casetes havien esdevingut palaus del pànxing, de la mandra i del repòs. Nostàlgicament, s'ha de sentir l'enyor de la més pura manifestació del bon viure. Anant al mar, els mataronins oblidaven que la vida té maldecaps i tragèdia. La nostra platja va convertir en sibarites els pocs puritans de bones costums que quedaven... Quan això acabi, ben pintades, ben netes, amb la sorra més pura i fina que mai, s'haurà de repoblar altra vegada la nostra platja. Santiago Lleonart-Itxart.¹⁸

Després del final de la guerra, no se sap massa en quina data es tornaren a instal·lar o reutilitzar. L'Ajuntament deixà en suspens els permisos i el 1941 es plantejà posar ordre a aquest tipus d'ocupació de la platja. El 1942 la Comissió de Foment encarrega un estudi de la situació de les barraques de bany. Sembla que només romania consolidat el nucli de La Mataroneta i demanà un informe al seu arquitecte municipal Lluís Gallifa Grezner. Aquest presenta el plànol de la zona, amb una descripció detallada de les cases, de la seva mida i distribució en data de 30 de juny de 1942. N'havia vint-i-quatre. Algunes són de grans dimensions, altres, són molt petites. La de les Cristalleries de Mataró ocupa tres parcel·les. Estan agrupades en dues fileres, enjardinades, amb tanca de fusta, amb un passadís al mig, ocupant la zona del costat del Club Natació i el desguàs que els separa del Callao. A l'informe, deia que els veïns l'havien batejat com "La Mataroneta" i hi celebraven moltes festes, donant alegria a aquell paratge. És la primera vegada que en un document oficial es reconeix l'existència d'aquest barri d'estiueig, que té nom propi.¹⁹

Foment dictamina el 14 de juliol d'aquest any que es poden concedir permisos d'instal·lació de casetes de bany a la zona marítima de la ciutat, *siempre que estas sean dedicadas exclusivamente a baños y de carácter temporal y de conformidad al plano unido a este expediente y confeccionado por la oficina técnica de este Negociado.*²⁰

Els titulars d'aquest any 1942, segons consta al plànol de Gallifa, eren: Ferrer, Soler, Joaquim Carbonell, Antoni Cabot, Miquel 'Nani' Roca, Joan Martínez, Llibert Rafecas, Recoder, Delhort, Girabal, Prims, Lluís Tuñí, Clavell, Diffent, Cristalleries de Mataró, Barbena, Josep Roure, Josep Martí Pascual, Guanyabens i dues casetes més sense que hi consti el titular.

Plànol La Mataroneta 1942. Lluís Gallifa Grezner. ACM- Aj Mataró

El 25 de maig de 1943 la Comissió de Foment de l'Ajuntament endega un expedient sobre *instalar en la playa de estat ciudad casetas de baños para poder guardar en los mismos los vestidos y algunos utensilios de pesca*.

En el seu escrit, explica que eren moltes les peticions de ciutadans que demanaven instal·lar casetes de bany, que hi havia un acord de no deixar-les posar en cap lloc que no fos més enllà del carrer Jordi Joan. S'estava procedint a la urbanització d'alguns espais de la platja i s'acordà autoritzar les casetes que presentessin millor aspecte i que suposessin un embelliment del Passeig, a més de demanar permís a l'Ajuntament, amb un croquis de la caseta, que havia d'estar situada a una distància d'un metre de la voravia existent. Però no se sap per quines causes el 3 de novembre es conclou a l'expedient *dejar en suspenso el plan definitivo de instalación de casetas de baños en la playa de esta ciudad hasta tanto esté terminado el nuevo trazado de travesía de Mataró a Francia*.²¹ Potser la petició d'instal·lació de casetes havia ultrapassat les expectatives.

Des de sempre, el Camí Ral de la ciutat era també la carretera de França, i passava per dins la ciutat fins a la riera de Sant Simó. Amb la proposta de variar la ubicació de la carretera N-II, tota la franja propera a la costa era susceptible de variació.

El 30 de juny de 1943, el Negociat de Foment, demana a la Guàrdia Urbana que elabori la relació de persones que tenen barraques a la platja per saber si tenen permís o no. Constatem que una de les casetes pertanyia al mateix alcalde Josep Martí Pascual.

LA MATARONETA, UN ESPAI DE LLIBERTAT

Aquesta mena d'Arcàdia marinera, va tenir il·lustres convidats, com l'historiador Marià Ribas i família, que hi anà quan una de les casetes la tenien la família Arenas, o Enric Torra, música mataroní, que anava a la caseta dels Carbonell.

La llibertat en relació a l'estada de la gent a la platja, la roba que hauria de portar-se, i els danys de la promiscuïtat, eren objecte de tots tipus de reglamentacions que, majoritàriament, hom se saltava. L'estada a la platja, estava controlada des de sempre, des dels inicis que la gent anés a la platja amb assiduitat. El 1888, a les *Ordenanzas Municipales de la Ciudad de Mataró*, tot estava pautat i controlat. Veiem què decretava sobre l'ús de la platja i els banys:

Art. 373. No se permitirá bañarse juntos personas de distinto sexo, á no ser que formen parte de una misma familia y lo verifiquen en departamento especial.

Art. 375. Nadie podrá bañarse sinó lo verifica con el decoro debido.

Art. 376 Queda prohibido á los hombres situarse en el trecho de playa donde se bañen las mugeres, exceptuando los que por su profesión ú oficio tengan necesidad de permanecer en dicho sitio.²²

El 2 de juliol de 1906, l'alcalde Emili Arañó i Rossell fa publicar aquest ban que, en essència, no contenia gaire diferència amb les ordenances de vint anys abans. Continua abonant en contra de l'estada a la platja d'homes i dones, com també en el decòrum en la roba per cobrir-se el cos. Sobre els homes que anomena 'autoritzats pel seu ofici' es refereix als que tenien cura de les instal·lacions de bany, de vetllar per la salut dels usuaris, cas d'haver-hi necessitat:

Hago saber: que siendo llegada la época de los baños de mar al objeto de evitar abusos contra las buenas costumbres, he adoptado las disposiciones siguientes:

1ª Los hombres pueden bañarse el día en el trecho comprendido desde frente la calle de Marina de Levante hacia la parte de Arenys – zona de mar de La Mataroneta i El Callao- y desde el llamado Rech del Molí hacia la parte de Barcelona.

La Mataroneta. Pintura a l'oli de Marià Ribas i Bertràn. Foto cedida per M. Dolça Ribas

2ª Las mugeres (sic) se bañaran en el trecho de playa comprendido entre los dos expresados puntos.

3ª Se permitirá á los hombres bañarse en los barracones levantados frente al astillero – antecedente de La Mataroneta – con permiso de sus dueñosy siempre y cuando lo hagan en traje ó vestido que les cubra todo el cuerpo.

4ª No es permitido á bañista alguno meterse en el agua completamente desnudo.

5ª No se permitirá á los hombres permanecer en las inmediaciones de las barracas donde se bañan mugeres, á menos que á ello les obliguen los deberes de un oficio.

6ª Las caballerías se bañarán en la playa mas allá de la Riera de S. Simón.

Toda infracción á las anteriores reglas serà castigada con la multa de cinco pessetes sin perjuicio de las penas á que pueda dar lugar la naturaleza de falta.

Y para que llega á noticia de todos, mando publicar el presente en Mataró á dos de Julio de mil novecientos seis.²³

Però és que el 1928, la Normativa Municipal continuava si fa no fa com el 1888, Tal com hem pogut comprovar en nombroses fotografies –conservades als arxius o de particulars– de l'estada de la gent a la platja i als banys, és un testimoni d'excepció el film documental *Fiestas en Honor de Clavé*, rodat a la ciutat el 1928 pel pioner del cinema Ricard de Baños en què es veu tant homes com dones, de totes les edats, ocupant el mateix espai a la platja, i cavalls banyant-se amb els seus genets, contravenint tota normativa establerta.²⁴

La manera de viure dels estadants de La Mataroneta era l'antítesi del que proclamava les estrictes normes socials pel que fa a allò que anomenaven les normes de conducta i el decòrum. Un exemple, el trobem a l'article del diari *Mataró* que, amb el títol *¿Baños?*, predicava contra l'assistència a la platja pels seus “perills” contra la moral. El signa Ludovico M. Arnau i la seva lectura ens immergeix en un món on la visió del cos de les persones és pecat o pot portar greus seqüeles de salut, tals com la tuberculosi:

Con la llegada de los primeros calores nuestras playas de han visto invadidas de nuevo por un verdadero hormiguero de bañistas...//... ¿No habremos de confesar que esta fiebre inusitada de playas y baños que de unos años a esta parte se ha apoderada de las multitudes, especialmente juveniles, no responde a un sano espíritu de saludable vacación, sino más bien y en la inmensa mayoría de los casos, a otros fines a los cuales es muy lamentable tener que acudir.²⁵

A partir d'aquesta introducció, comença a narrar que els banys de mar són motiu d'impúdiques exhibicions de nudisme, de promiscuïtat de sexes, d'incentius sexuals i d'escàndol públic. Tot és pecat i rebutjable per als bons cristians. Però encara va més enllà i relata les seqüeles mèdiques d'aquest escàndol explicant que condueix inexorablement a *la baja de defensas orgánicas que deja el campo abierto e indefenso a las enfermedades mas diversas, entre las que ocupa lugar preferente la tuberculosis, la pesta blanca que acostumbra a elegir sus víctimas entre no pocos jóvenes playistas.*

Aquest article és del 1948, època d'esplendor de La Mataroneta. Palesa una gran contradicció entre el que proclama la 'moral pública' i el que en realitat feia la gent. Realment, si ens atenem a la normativa 'oficial', els estadants de les casetes de La Mataroneta estaven en greu perill moral i de salut física: es passaven el dia banyant-se a la platja, en roba de bany, tant homes com dones; organitzaven concursos per escollir la "Senyoreta Mataroneta", ballaven (com es veurà el film *Fiesta Mayor en La Mataroneta*) els homes tant amb vestit sastre com amb vestit de bany (ballant una sardana, veiem el que seria alcalde Antoni Cabot); menjaven i vivien en comunitat, tenien les seves normes, que eren bàsicament, el bon humor i la companyonia. Tot ben lluny de l'estirada posició de les posicions conservadores i de religió estricta.

Sobta que molts dels ocupants de les casetes eren justament de la classe adinerada de la ciutat, molts d'ells empresaris: Joaquim Carbonell, Antoni Cabot i Miquel 'Nani' Roca eren empresaris tèxtils. Els Martínez tenien destileria de licors. En Rafecas, cobrador de l'electricitat; la Girabal era mestra nacional; en Josep Tuñí, procurador; els Roure, industrial metal·lúrgic; en Martí Pascual, alcalde actual d'aquells anys. L'excepció era la caseta ocupada per la cooperativa del Forn del Vidre; també la d'en Barbena que eren pescadors i peixaters.

TESTIMONIS DE PERSONES QUE HAVIEN TINGUT CASETA A LA MATARONETA

Durant el temps que m'ha ocupat aquesta investigació per a aquest treball, he tingut la sort de poder entrevistar persones que havien tingut caseta a La Mataroneta, o que vivien a les cases del Callao i, per tant, tenien La Mataroneta a tocar, i havien vist com es desenvolupava la vida durant els dies que hi estaven, d'estiu o festius: David Noguera i Sala, Josep Pérez i Tàpies, Maria Imbernon i Comella, Àngela Bartolí, Marcel Estrems, M. Dolça Ribas, Teresa Bruguera i Manté i Salvador Alsina i Comas. Totes les persones entrevistades coincideixen a recordar que la seva estada a La Mataroneta era de moments de molt bona convivència, de contacte amb la mar, la pesca, la navegació amb els patins d'esplai, les festes que organitzaven. Els habitants del Callao, però, recorden que encara que hi havia bona relació, no es barrejaven amb els de La Mataroneta. Els veien com 'estiuiejants'.

Un testimoni excepcional ens l'ha ofert la senyora Paquita Roure i Jané. Actualment, té 102 anys i una memòria prodigiosa. Aquest és un resum del seu record de La Mataroneta:

"La Mataroneta era un grup de casetes de platja d'estiu. Hi anaven a l'estiu els diumenges i quan era festa, a banyar-se. Hi passaven el dia i al vespre tornaven a casa". Continua explicant la seva història que resumeixo així:

Camí entre les casetes de La Mataroneta. Foto cedida per Teresa Bruguera.

La Paquita Roure Jané es va casar amb el Joaquim Carbonell i Bover l'11 de gener de 1943. Quan es van casar, el seu sogre Carbonell els va regalar la caseta que construï el fuster Peret de Ca l'Ymbern. A dins, hi havia planta baixa i un pis. Era prou alta perquè en Joaquim Carbonell hi guardés el patí de vela. La seva era una de les més grans de La Mataroneta. Tenia balcó, una galeria al voltant, on hi havia una taula on feien els àpats. A baix, a l'entrar, una pica per rentar els plats i lloc per posar els fogons i un llit turca, un lavabo i dutxa. Tenien electricitat i aigua corrent. La van estrenar quan va néixer el seu fill Joaquim, que veurem a la pel·lícula que el cineasta Enric Fité va rodar a la festa major de la barriada. El nen tenia nou mesos i encara no caminava.

Al plànol de l'Ajuntament realitzat el 1942 per l'arquitecte municipal Lluís Gallifa Grezner, ja hi figura aquesta caseta dels Carbonell. És la núm. 1. També tenien caseta els Roure, de la foneria i, per tant, familiars. Altres titulars de les casetes eren en Josep Martí i Pascual, que era l'alcalde des del 1940 fins al 1946, i Antoni Cabot i Bover, que ho seria del 1948 al 1952. En Joaquim Carbonell Bover era el seu cosí, casat amb la Paquita Roure. O sigui que un bon nucli estava vinculat per relacions familiars directes. Tenien un permís de l'Ajuntament i pagaven uns impostos, però de poca quantitat. Entre els membres de la barriada hi havia molta germanor; per això, quan van començar a tenir petits problemes i els fills s'havien fet grans, van vendre la caseta al farmacèutic Josep Pascual, del carrer Sant Francesc.

Cada casa era diferent. Una era com una imitació de caseta valenciana. Era d'en Joan Martínez i Canellas, germà de Santiago, pare de l'advocat Santiago Martínez i Saurí. Tenien la fàbrica d'anisats i licors Martínez Regàs (successor de Martínez Bosch) al Camí Ral 282-284. L'edifici incloïa el domicili familiar, despatx, fàbrica i botiga. Allà guardaven els gegants. Els havien fet la gent mateixa de La Mataroneta, tant el cap com els vestits, que havien cosit en aquell local. També tenien un estendard, brodat per les dones.

En una fotografia hi surt el músic Enric Torra i Pórtulas, molt jove. Les casetes eren de la gent adinerada de Mataró. En Carbonell era empresari del tèxtil, i tenia una fàbrica al carrer Isern. Els Roure eren de la Fundició J. Roure, tricotoses, bobinadores, al carrer Gravina (on va treballar

La Família Carbonell Roure, a La Mataroneta. Amb vestit sastre i camisa negra, Enric Torra.
Foto cedida per Jaume Puig

en Lluís Terricabres, Terri). La de les Cristalleries hi anaven els obrers, els cooperadors, era la més gran. Malgrat les diferències econòmiques i ideològiques, tots els de La Mataroneta eren molt amics.

El Club Nàutic tenia una entrada pel darrera per on entraven els de La Mataroneta. Recorda que l'aigua del mar era molt bruta, baixava del color dels tints de les fàbriques per la sèquia que estava entre la darrera caseta, els Tuñí i les del Callao.

LA PEL·LÍCULA FIESTA MAYOR EN LA MATARONETA

El cineasta Enric Fité va filmar aquesta pel·lícula el 1944 per la seva Festa Major, el dia de la Mare de Déu del Carme, i és un testimoni d'excepció sobre aquesta peculiar barriada d'estiueig.²⁶ La coneixença d'Enric Fité amb algunes persones que hi tenien caseta va propiciar que filmés aquesta festa. Els Carbonell coneixien molt en Fité, perquè anava a fer fotos i es quedava a la seva caseta. L'avi Josep Roure i Julià tenia una casa d'estiueig a Canyamars i els Fité, també. Els estius, se'ls passaven allà. I d'aquí la coneixença. No és d'estranyar que a la filmació es dediqui moltes seqüències a la família Carbonell i Roure, i als Puig. El fill petit de la Paquita Roure, en Joaquim Carbonell, és abastament filmat. Com que és el més petit, tothom el vol tenir en braços. També coneixia el pare del jove advocat Joan Martínez i Saurí que, amb els seus amics, l'any 1948 serien filmats al seu film *Centenari del ferrocarril* abillats com a l'època d'inauguració del tren. Sens dubte, un document excepcional que ens permet reviure avui l'esperit que compartien aquelles persones.

El documental està rodat en 16 mm i blanc i negre, amb pel·lícula reversible, i per tant, còpia única. Té una durada de 22 minuts. La pel·lícula és muda, amb els rètols en castellà, escrits amb un to enjogassat i satíric. Només cal llegir els rètols i contraposar les imatges que el segueixen. Aquesta és la descripció del contingut del film:

“Mataroneta Films presenta el grandioso y emocionante reportaje único en el Mundo”
“Fiesta Mayor en La Mataroneta”

“Todo es actividad y trabajo en la preparación de las fiestas”: Es veu un home en una tumbona dormint, noies en un banc rient...

“Llegada de numerosos turistas para tomar parte en las fiestas”: Els mateixos estiuejants, homes i dones, ells amb vestit de bany de tirants, portant remes, etc. passen davant la càmera i saluden.

“Al toque de las campanas empiezan los festejos”: Un home obre la porta de la caseta i fa sonar un esquellot. Tothom seu a la taula. Al fons, s’hi pot veure la geganta, vestida de pagesa, feta per la gent de La Mataroneta, que tenia els seu propis gegants (avui desapareguts).

La sardana amb els gegants. 1948. Foto cedida per Teresa Bruguera

La càmera capta diversos plans de la gent, grans i petits a la taula. Un home fa sonar la música amb un orgue de maneta. Després, ho fa una noia, la Magdalena Roure i Jané. Un home treu un pop de dins d’una galleda. La gent balla. Diferents plans de parelles ballant. Entre aquestes parelles, la Magdalena Roure amb el seu marit Jaume Puig. Alguns homes van amb vestit de ball, altres amb camisa i altre amb americana. Un home ‘rega’ un xicot.

“El equipo de wàter-polo de La Mataroneta derrota al F.de J. por 8 tantos a 0”:

El partit té lloc al mar mateix, amb barques que delimiten l’espai. Els jugadors surten de l’aigua i saluden.

“La carrera de cintas en la que toman parte los ‘ases’ ciclistas de La Mataroneta”:

Nois i noies amb llurs bicicletes, agafant un cercle penjat.

“Una importante masa de público invade las amplias avenidas de La Mataroneta para admirar a los popularísimos gigantes y cabezudos”: Els gegants de La Mataroneta: ella, una pagesa; ell, un cavaller amb espasa; els nans, un amb barretina, un calb, un dimoni... els nens i tota la gent els miren.

“En la orilla de un río de cuyo nombre no quiero acordarme...”: Uns homes de la colònia “pesquen” al riu (que no és tal sinó una riera, un desguàs, que passava entre la caseta d’en Tuñí i el Callao). Un d’ells pesca una sabata.

Hi ha diversos rucs i els homes hi pugen. Al fons, es veuen les casetes. Després passen per un camí del barri muntats en els rucs, cauen... Un home els empaita per picar-los –en broma.

Un pescador assegut a la platja, adoba les cordes dels hams, amb un porró de vidre al costat.

Imatges de la campana de l’ermita de Sant Simó, prop de la platja i del barri del Callao i La Mataroneta. Les dones van amb mantellina negra; ells amb americana. Hi ha nens que van amb

pantalons amb elàstics. Tots surten de l'ermita, de la missa. Un home té en braços el seu fill, que porta 'gorra de cop'.

Gent pujant i baixant d'una barca de rem. Un altre, amb una ullera de llarga vista, mira al lluny. Tres es disputen per mira-hi.

Uns homes posen pals a la sorra de la platja per fer lliscar la barca i treure-la del mar. (És l'ofici de paler, amb pesants bigues de fusta, aquí en versió menor).

Plans de les famílies, dels seus fills, d'homes fent broma i ximpleries. Un nen va amb caminador. Algunes dones fumen. Noies fan punteria amb una escopeta de balins. Després dels jocs, amb plans sobretot dels nens petits, ballen sardanes a la placeta del barri.

Una orquestra de broma toca: n'hi ha un que toca una banya de bou, un bombo, un acordió, un violí, un llaüt, una xarxa de pescar a manera de violí, un contrabaix fet amb fustes de palers. Un director amb una cargola de bufar... tots són instruments simulats menys l'acordió. La gent balla. Hi ha parelles que ballen amb el seu petit entremig dels dos. Nens i nenes, nois i noies, mares i fills... tots ballen.

“Y como número final la danza del fuego”

Una foguera feta a la nit i la gent de La Mataroneta fent corrandà al seu voltant.

El 1947, el diari La Vanguardia es publica la notícia de la festa major de La Mataroneta:

Muy simpáticos resultaron los festejos que con motivo de su tradicional Fiesta Mayor han celebrado en los días 15, 16 y 17 los propietarios del grupo de casetas de baño de La Mataroneta del Paseo del Callao. En la tarde del día 15, hubo la tradicional fiesta dedicada a la gente menuda, tomando partes sus magníficos Gigantes y Enanos, siguiendo otros festejos para los mayores. El día 16 por la noche, los propietarios y familiares de las casetas efectuaron su tradicional cena a la americana a la que siguieron concursos de bailes y otros que llamaron mucho la atención resultando ganadores los señores Antonio Fernández, Antonio Sánchez y Juan Martínez con sus respectivas parejas, y Pedro Barbena el premio de honor por haber presentado su caseta con el más ambiente marinero. Los premios fueron concedidos por el propietario señor Ernesto Vives. El premio de honor fué donado por el señor Estrems, director de Cristalerías Mataró. El día 17 por la mañana, en la ermita de San Simón, y en honor de Nuestra Señora del Carmen, y en sufragio del alma de los difuntos durante el año se celebró una misa solemne, viéndose muy concurrida. A mediodía hubo un original concurso humorístico de bañistas, y por la tarde animado baile. La Comisión de Fiestas formada por los señores Adolfo Rodés, Liberato Rafecas y Pedro Barbena atendieron cumplidamente a la nutrida concurrència que con su presencia dió la nota más atractiva de los actos.²⁷

Aquesta notícia ens aporta una valuosa informació sobre el grau d'organització que tenia la comunitat de la Mataroneta. Tenien els seus propis gegants, i els capgrossos els llogaven a El Ingenio, a Barcelona. Els guardaven a la bodega de Can Martínez, al Camí Ral, segons m'explicà la senyora Teresa Bruguera. La plaça que hi havia entre les fileres de les casetes, proporcionava un lloc comú per a fer-hi els balls i els àpats. Els concursos, els premis que es donaven no sols als millors balladors, sinó a la caseta més ben guarnida, donen fe de la bona organització de la Comissió organitzadora formada pels senyors Rodés, Rafecas i Barbena.

LA FI DE “LA MATARONETA”

A la dècada dels anys seixanta, l'arribada de l'incipient turisme, dels vehicles, que permetien viatjar i cercar llocs més exòtics, afavorí que els titulars de les barraques les anessin abandonant. Tota aquella gent que els anys quaranta havien emprès la re-instal·lació de casetes, s'anaven fent grans. Els seus fills, els jovent, ja no anaven a les casetes. Amb l'arribada dels sis-cents i cotxes utilitaris, es posà de moda anar a altres platges, encara que fos a costa de fer interminables cues a la N-II.

La Jefatura Regional de Costas de Cataluña- Comisión de Deslinde, engega un estudi exhaustiu de la zona amb un *Plano de Deslinde y Amojonamiento de la zona de dominio público- Tramo de la costa de la playa de Mataró- Término Municipal de Mataró*, a petició de la Junta Regional de Puertos. El plànol recorre la costa des de Cabrera de Mar, passant per la Riera d'Argentona, les instal·lacions de serveis de la Renfe, l'Estació, el restaurant Can Dimas i el Marina. A continuació hi ha els 'Astilleros Xufre', que ocupen 215,84m² i que tenen concessió aprovada per la JOP l'11 de març de 1949; el Club Natación Mataró, amb concessió aprovada el 29 de gener de 1949, que té una superfície legalitzada de 372,27 m² però també 1.7965,60 m² de superfície sense legalitzar; el primer grup de barraques de La Mataroneta, costat muntanya, de 711, 75 m² i costat mar, de 601,75 m²; i més avall, en direcció mar, el Club Náutico, de 300m², que tenia la legalització en tràmit. Les cases del Callao tenien corrals, i hortes al davant, al que avui és el passeig; les del darrera, tocant a la via fèrria, eren propietat de Renfe. Seguien els terrenys de cultiu de Francesc Biayna, la caseta del guarda-agulles de Renfe, la riera de Sant Simó, els Banyes Splaimar -concessió atorgada a Acció Catòlica de Mataró per Ordre Ministerial de 25 de juny de 1963- i un búnquer, una altra sèrie de casetes sense legalitzar en direcció Llavanes i ran de la riera de Mata, un altre búnquer. Tot aquest magne estudi estava acabat i presentat l'11 de març de 1967.²⁸

Era evident que hi havia interès per posar ordre tant a la costa, la platja i la seva ocupació, sobretot de les que gaudien de ser-hi sense legalitzar, però també per l'endreça de la carretera N-II. L'augment de la producció de vehicles i el conseqüent augment de tràfic, de transport de mercaderies i serveis, feien necessària l'adequació de la carretera. Per part municipal, l'Ajuntament tenia interès a endreçar la platja, crear un nou Passeig Marítim, que recorregués la ciutat des de Sant Simó fins a l'Estació de ferrocarril.

El 21 de maig de 1967, la Ponència de Foment de l'Ajuntament proposa portar a terme la *total urbanitzación y adecentamiento del Paseo Marítimo de nuestra ciudad, orgullo de la misma y una de las obras mas ambiciosas de nuestro Municipio (...). El tal Paseo Marítimo, no está aún completamente terminado y sería conveniente tomar las medidas precisas para que el último tramo pudiera inaugurarse por las próximas fiestas de Las Santas*. Per aquest motiu, demanaren que se sol·licités a l'Autoritat de Marina competent la retirada de les casetes que encara hi havia a la platja, i que als Serveis Tècnics elaboressin un projecte per a portar a terme les obres de vorada i voreres d'aquell indret. Signava la petició Norberto Puig.

El 23 de maig de 1967 El Ministerio de Obras Públicas, Jefatura Regional de Cataluña, escriu l'ofici sol·licitat per l'Ajuntament i li envia, per tal que fos notificada als propietaris de les barraques de La Mataroneta que encara hi eren, la següent ordre:

“Asunto: - Retirada de la z.m.t. en la playa de Mataró de las instalaciones abusivas afectadas por las obras de construcción de un paso para peatones y rectificación del Paseo del Callao.

Con motivo de las obras de referencia, resulta afectada la caseta que ocupa V. en la zona marítima terrestre en la playa de Mataró la cual debe ser deruida. En consecuencia, deberá proceder a retirar los materiales y útiles que considere aprovechable en el plazo de quince días a contar de la fecha de esta comunicación, entendiéndose renuncia a cualquier aprovechamiento una vez finalizado el plazo.

Dios guarde a V. Muchos años. El Jefe Nacional de Costas.

Copia del oficio entregado a los Sres: Herederos de Jaime Recoder – Sucesores de Adolfo Rodés – Antonio Serra Grau – José Masferrer Simón – Jesús Illa París – José Badalona Vives – José Bermúdez – Antonio Perlasia”.

També varen rebre l'escrit amb ordre de retirar tots els objectes personals Lliberat Rafecas, Antoni Cabot i Bover, Joan Martínez i Canellas, Josep Roure i Julià i també a la caseta núm. 1,

a nom de Carbonell, encara que ja l'havien traspassada feia anys. Aquests varen ser, doncs, els darrers supervivents de les casetes de La Mataroneta.

L'enderrocament es va fer efectiu en pocs dies. No sols es van enderrocar les casetes. No se salvà ni l'avinguda de pins que donaven ombra al passeig, que tant recorden els habitants del Callao. Els grans i preciosos pins que es poden veure en algunes fotografies antigues, van ser talats.

El 15 de maig de 1967, l'enginyer municipal informà que *con motivo de la retirada de las casetas situadas en el paraje denominada "Mataroneta" de la playa de Mataró, se deberá colocar el bordillo necesario para delimitar la calzada de un futuro paseo marítimo por el lado de mar. Previamente ha de aplanarse el solar resultante, limpiándole de cascotes, maderas sobrantes, etc... procediendo a la plantación de arbolado para dar un aspecto agradable... El presupuesto para estos Trabajos, según se adjunta, ascienda a la cantidad de 95.940'—ptas.*

L'alcalde Pedro Crespo Gil va donar el vistiplau al pressupost i ordenà que prosseguís l'expedient. Es va fer un concurs, s'adjudicà el 5 de setembre de 1967 l'encàrrec al constructor Francisco Aubert Colomer, contractista d'obres de la ciutat, el qual presentà el pressupost per l'import citat, que es repartia en partides de 40.240 pessetes per a la col·locació de vorades, 12.00 per a l'explanació i forats per a les palmeres, i 43.500 per a l'adquisició de 10 palmeres i 9 pins, que subministraria el jardiner Sr. Pera.²⁹

Amb la demolició de La Mataroneta, desapareixia també una manera de compartir la platja, l'esbarjo i un model de convivència basat en la relació humana, comunicativa i solidària, que quedà postergada a l'oblit. Després d'aquell 1967, la manera d'anar a la platja i compartir-la seria del tot diferent.

La Mataroneta - Passeig Lliberat Rafecas

NOTES

- 1.- DUCABLE I ROGÉS, Pol. “Els gegants del teixit ciutadà a Mataró”, dins *Gegants i figures festives a Mataró. Cercavila per a la història i plantada a l'actualitat*. Mataró Coordinadora de Colles Geganteres. Mataró 2010.
- 2.- *El Semanario de Mataró*. Año I. Núm. 7. 15 juliol 1883. Pàg. 3 i 4
- 3.- *Íd.* Año I. Núm. 3. 17 juny 1883. Pàg. 8
- 4.- *Íd.* Año II. Núm. 59. 6 juliol 1884, pàg. 6
- 5.- FRANQUESA (1889). Antoni Franquesa i Sivilla. *Topografía médica de Mataró y su zona*. Tipografía de J. Balmas Planas. Barcelona.
- 6.- *El Semanario de Mataró*. Año VI. Núm. 31. 21 juliol 1888. Pàg. 6
- 7.- FRANQUESA: 1889, *Íd.*
- 8.- ACM – Ajuntament de Mataró. Expedient Baños- Manuel Blanchart. Foment. 1926. AB-0011-31
- 9.- *Gaceta de Madrid* – Núm. 20 – 20 gener 1928. Pàg. 533. Capítol VI: *De las obras construidas por particulares*. Article 35.
- 10.- ACM – Ajuntament de Mataró. Expedient sobre requisits per a concedir l'ocupació de la platja amb establiments i barraques. Març de 1936. AB-0011-85
- 11.- ACM-AJ Mataró. Foment. 1925. AB-0012-35
- 12.- ACM- AJ Mataró. Foment. 1931. AB-0012-24
- 13.- BALLESCÀ I PRAT, Joan. “Els inicis de la natació esportiva a Mataró”. Dins *Fulls/43*. Museu Arxiu de Santa Maria. Abril 1992, Mataró.
- 14.- Diari *La Vanguardia*. 28 juny de 1934, pàg. 16
- 15.- *Íd.* 26 juny de 1935, pàg. 19
- 16.- *Íd.* 2 de juliol 1935, pàg. 23
- 17.- Diari *Llibertat*. Any II. 24 març de 1937, portada.
- 18.- *Llibertat*, *íd.*
- 19.- ACM- Aj Mataró. Plano de edificaciones de carácter temporal en la playa de la ciudad. Fomento. 1942/03/20
- 20.- ACM- Aj Mataró- – Normes instal·lació casetes de bany. Foment 1943/04-20.
- 21.- *Íd* expedient.
- 22.- ACM – AJ Mataró - Ordenanzas Municipales de la Ciudad de Mataró. Mataró. Establecimiento Tipográfico de la Hijas de Abadal y CCMP^a. Calle de la Riera, núm. 48. 1888.
- 23.- ACM – Aj Mataró. Bans, edictes, crides, proclames i pregons procedents de Mataró. Ban de l'alcalde Emili Arañó. ACM 70- Fons 114, UD 223 (1906)
- 24.- *Fiestas en Honor de Clavé*. Ricard de Baños. (1928). Film documental conservat a l'Arxiu de la Filmoteca de Catalunya.
- 25.- ¿Baños?. Diari *La Vanguardia*. Año I – 2a època. 22 agost de 1948, portada.
- 26.- *Fiesta Mayor en La Mataroneta*. Enric Fité i Sala. (1948). Film documental conservat a l'Arxiu de la Filmoteca de Catalunya.
- 27.- Festejos en Mataró. *La Vanguardia*. Año LXIII. Núm. 25.255. 20 agost 1943. Pàg. 3
- 28.- ACM – AJ Mataró. Plano de deslinde y amojonamiento de la zona de dominio público. Ministerio de Obras Públicas-Junta Central de Puertos-Dirección General de Puertos y Señales Marítimas. Expedient B-16-III (11-3-1967)
- 29.- ACM – Aj Matar. Construir vorada i plantar arbres. Serveis Municipals. Parcs i jardins 457/1967-FOM-0260-24

BIBLIOGRAFIA

BALLESCÀ (1992): Joan Ballescà i Prat: «Els inicis de la natació esportiva a Mataró», *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*, 43.

DUCABLE (2010): Pol Ducable i Rogés, «Els gegants del teixit ciutadà a Mataró», dins *Gegants i figures festives a Mataró. Cercavila per a la història i plantada a l'actualitat*. Mataró: Coordinadora de Colles Geganteres.

FRANQUESA (1889): Antoni Franquesa i Sivilla, *Topografía médica de Mataró y su zona*. Barcelona: Tipografía de J. Balmas Planas.

Ordenanzas Municipales de la Ciudad de Mataró. Mataró: Establecimiento Tipográfico de la Hijas de Abadal y CCMP^a. 1888.

HEMEROTECA

Diari *El Semanario de Mataró*

Diari *La Vanguardia* – diversos anys (1880-1900), (1930-1936) (1940-1948)

Diari *Llibertat* (1936-1938)